

Številka: 00105-17/2018/5

Datum: 10. 1. 2019

Odgovor na poslansko pobudo Zmaga Jelinčiča Plemenitega v zvezi z legalizacijo prostitucije

Državni zbor Republike Slovenije je z dopisom št. 020-07/18-724/1 z dne 30. 11. 2018 Vladi Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Vlada RS) posredoval pisno poslansko pobudo Zmaga Jelinčiča Plemenitega v zvezi z legalizacijo prostitucije.

Vlada RS v nadaljevanju podaja naslednja pojasnila k posredovani pobudi:

Prostitucija je bila v Sloveniji do leta 2003 obravnavana v okviru Zakona o prekrških zoper javni red in mir (Uradni list RS, št. 110/03 – uradno prečiščeno besedilo in 70/06 – ZJRM-1). Opredeljena je bila kot prekršek, za katerega je bila predvidena kazenska sankcija do 60 dni zapora. Od leta 2003, po spremembi navedenega zakona, je v Sloveniji prostitucija inkriminirana samo v primeru, ko nekdo na javnem kraju na vsiljiv način ponuja spolne usluge in s tem koga moti oziroma povzroči vznemirjenje ali zgražanje ljudi (tretji odstavek 7. člena Zakona o varstvu javnega reda in miru (Uradni list RS, št. 70/06)). V drugih primerih je dekriminalizirana, kar pomeni, da ni več obravnavana kot prekršek, niti ni več preganjana ali sankcionirana. Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16 in 27/17) obravnava prostitucijo v okviru kaznivih dejanj zoper človečnost (»Spravljanje v suženjsko razmerje«, 112. člen, in »Trgovina z ljudmi«, 113. člen) ter spolno nedotakljivost (»Zloraba prostitucije«, 175. člen), vendar zakonodajna ureditev ne inkriminira ravnanja prostitucije oziroma prostitucije, temveč oseb, ki se okoriščajo s prostitucijo.

Področje prostitucije poleg zakonodaje deloma urejata tudi Standardna klasifikacija dejavnosti in Standardna klasifikacija poklicev. Dela, ki so povezana s prostitucijo, kot npr. erotična maserka ali erotična plesalka, se lahko v Sloveniji v skladu s standardno klasifikacijo dejavnosti registrirajo. V primeru registracije dejavnosti mora delodajalec, v skladu z določbami Zakona o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 43/11), oceniti tveganja, katerim so delavci izpostavljeni ali bi lahko bili izpostavljeni pri delu. Delodajalec mora po izvedenem ocenjevanju tveganja za varnost in zdravje pri delu izdelati in sprejeti pisno izjavo o varnosti z oceno tveganja, ki glede na vrsto in obseg dejavnosti vsebuje načrt za izvedbo predpisanih zahtev in ukrepov, namenjenih zagotavljanju varnega delovnega okolja.

V svetu se je razvilo več načinov zakonskega urejanja prostitucije. V t. i. regulacijskem modelu država določa striktne pogoje za opravljanje tovrstne dejavnosti, način nadzora nad dejavnostjo in način njene organizacije. Najbolj značilne lastnosti tega modela so zdravniški nadzor, sistem obdavčitve, registracija prostitucije in sistem javnih hiš.

V državah z regulacijskim modelom, kot sta Nemčija in Nizozemska, se je po regulaciji obseg prostitucije povečal, hkrati pa se stigma ni zmanjšala. Posledično ukvarjanje s prostitucijo kot dejavnostjo še vedno prijavi le manjši del oseb, ki se ukvarjajo s prostitucijo, v Nemčiji od 10 do največ 20 %, na Nizozemskem pa med 25 in največ 40 %.

V modelu dekriminalizacije in načela delavskih pravic prevladuje zavzemanje za odpravo kazenskih določb, ki zadevajo kazniva ravnanja v zvezi s prostitucijo in za regulacijo prostitucije kot vsake druge pravno priznane dejavnosti. Zagovorniki tega modela poudarjajo, da je treba prostitucijo urejati ne s kazenskim pravom, temveč s področjem civilnega, delovnega in

gospodarskega prava. Nadalje poudarjajo, da je ta model edini, ki sprejema spolne delavce in delavke kot enakopravne.

V okviru t. i. nordijskega modela se pojavljajo tudi pobude po popolni kriminalizaciji nakupa spolnih storitev, torej inkriminacije strank.

Slovenskega zakonodajnega modela ne moremo uvrstiti med nobenega od zgoraj predstavljenih modelov. Slovenski model delno sovпада z dekriminalizacijskim modelom, saj z izjemo, ko nekdo na javnem kraju na vsiljiv način ponuja spolne usluge in s tem koga moti, prostitucija ni prepovedana. Prostitucija v Sloveniji tudi ni posebej reguliran poklic. Po podatkih, ki izhajajo iz raziskav v slovenskem prostoru, bi registracija pomenila dodatno stigmo. Spolni delavci, med katerimi prevladujejo ženske, se največkrat ne želijo identificirati kot osebe, ki se ukvarjajo s prostitucijo, ker jih to stigmatizira in zmanjšuje možnosti, da bi v prihodnosti našle drugo zaposlitev.

Prakso, ko je prostitucija dekriminalizirana in ni posebej reguliran poklic, vendar je delo mogoče registrirati, zagovarjajo tudi v mednarodnih organizacijah, kot so Amnesty International in Mednarodni komite za pravice spolnih delavcev, ki se zavzemajo za pravice spolnih delavcev in delavk. Opozarjajo na negativne učinke posebne regulacije, ko na primer določene zapovedi (npr. vzpostavljanje registrov oseb, obvezni zdravstveni pregledi) dodatno stigmatizirajo, spolne delavke in delavce odvrtaajo od reguliranih oblik dela in jih prikrajšajo upravičenosti do delavskih, socialnih in drugih pravic.

V državah, kjer je prostitucija regulirana, se soočajo s številnimi kršitvami delavskih in socialnih pravic. Nemška eEvalvacija zakonodaje je pokazala, da ni nobenega merljivega napredka, kar se tiče socialne zaščite prostitutk in izboljšanja njihovih delovnih pogojev. Nizozemska raziskava o prostituciji in izpostavljenosti nasilju ugotavlja, da 45–50 % prostitutk navaja nasilje kot glavni problem njihove dejavnosti in izpostavlja skrb za varnost pred nasiljem. 22 % žensk trdi, da so že bile deležne napada v povezavi z dejavnostjo prostitucije, kar priča o visoki stopnji tveganja nasilja, s katerim se soočajo prostitutke v bordelih. Poulična prostitucija, ki velja še za bolj tvegano, se sooča še z večjim nasiljem in manjšo zaščito pred tovrstnimi dejanji. Tudi nemška študija je pokazala na visoko stopnjo nasilja, ki ga morajo trpeti ženske, ki se ukvarjajo s prostitucijo. Kar 92 % žensk je bilo deležno spolnega nadlegovanja, 87 % fizičnega nasilja in 59 % spolnega nasilja; 41 % prostitutk je izkusilo nasilje klientov, polovica med njimi je zaradi pogojev dela zbolela za depresijo, četrtnina je imela samomorilsko nagnjenja, in kar 42 % je uživala droge v zadnjem letu. 43 % prostitutk v raziskavi je bilo žrtev spolnih zlorab v otroštvu. Zgoraj navedeni podatki dokazujejo, da regulacija oziroma legalizacija prostitucije ne pripomore k večji varnosti oziroma zaščiti pred izsiljevanjem in pritiski zaposlenih, kot to predpostavlja pobudnik.

Prav tako regulacija ni prispevala k zmanjšanju obsega kriminalnih dejavnosti v povezavi s prostitucijo in k večji transparentnosti same dejavnosti. Tudi Posebni poročevalec Združenih narodov za trgovino z ljudmi ugotavlja, da se države, ki so prostitucijo legalizirale, soočajo z utajami davkov, povečevanjem trgovine z ljudmi in znižanjem standarda življenja prostitutk, korist imajo le zvodniki. Registrira se zelo malo oseb, ki se ukvarjajo s prostitucijo kljub temu, da bi z registracijo pridobile urejeno socialno in zdravstveno zavarovanje.

Na podlagi obstoječih podatkov z javnozdravstvenega vidika v Sloveniji ni posebne potrebe po vzpostavitvi sistema spremljanja zdravstvenega stanja oseb, ki se ukvarjajo s prostitucijo. Podatki o številu okužb s HIV kažejo na upadanje števila okužb in na to, da je največ novookuženih med moškimi, ki imajo spolne odnose z moškimi. V Sloveniji je testiranje na spolno prenosljive okužbe dostopno v zdravstvenih zavodih in v skupnosti, tako zavarovanim osebam, kot tudi tistim, ki nimajo urejenega zdravstvenega zavarovanja in se želijo testirati povsem anonimno. V zadnjih letih so potekale številne aktivnosti za promocijo testiranja.

Pobudnik meni, da bi z zakonsko ureditvijo področja prispevali k onemogočanju trgovine z ljudmi. Pojasnjujemo, da obstaja tesna povezanost med trgovino z ljudmi in prostitucijo. Ne glede na model urejanja prostitucije v posamezni državi je dokazano, da žrtve trgovine z ljudmi niso samo med neregistriranimi osebami, ki se ukvarjajo s prostitucijo. Dejansko prostitucija pospešuje trgovanje z ranljivimi skupinami žensk in mladoletnicami, pri čemer jih je velik delež

starih od 13 do 25 let. Po podatkih Evropske komisije je med žrtvami trgovine z ljudmi 62 % žrtev za namene spolnega izkoriščanja, pri čemer ženske in mladoletnice predstavljajo 96 % identificiranih in domnevnih žrtev. Delež žrtev iz držav, ki niso članice EU, se je v zadnjih nekaj letih povečal. V EU narašča mladoletniška prostitucija, pa tudi spolno izkoriščanje otrok, v zadnjem času zlasti po družabnih omrežjih, kjer se pogosto uporabljajo prevare in ustrahovanje; mnogi opozarjajo na vse večjo vlogo spleta in družbenih omrežij, ki jih mreže za trgovino z ljudmi uporabljajo za privabljanje novih in mladih oseb v prostitucijo.

V Nemčiji zadnji podatki o umorih prostitutk in naraščanju različnih oblikah nasilja nad njimi kažejo, da legalizacija/regulacija prostitucije ne vodi v večjo zaščito prostitutk in prostitutov, ampak ščiti predvsem kliente in zvodnike. Organiziran kriminal, trgovina z ljudmi, ekstremno nasilje in korupcija so stalni spremljevalci prostitucije, legalizacija pa koristi predvsem zvodnikom, ki se na ta način postanejo podjetniki. Poleg tega v Nemčiji kar tretjina nemških tožilcev ugotavlja, da je postalo z legalizacijo prostitucije njihovo delo na področju pregona kriminala v zvezi s trgovino z ljudmi oteženo.

V zvezi s stališčem pobudnika, da naj bi legalizacija prostitucije reševala socialne stiske strank, poudarjamo, da normalizacija prostitucije vpliva tudi na dožemanje spolnosti pri mladih ter odnose med ženskami in moškimi, kot tudi na nasilje nad ženskami. Podatki kažejo, da je bila pri moških, ki kupujejo spolne storitve, večja verjetnost, da bodo storili prisilna spolna dejanja nad ženskami in druga nasilna dejanja nad njimi. Nekatere raziskave med kupci spolnih storitev kažejo, da imajo moški, ki kupujejo spolnost, pogosto ponižujočo podobo o ženskah, zato v državah, kjer je prostitucija regulirana kot dejavnost in poklic, v zadnjem času posebej pozivajo k organizaciji kampanj za ozaveščanje moških. Pogosto gre pri moških, ki uporabljajo storitev prostitutk, za zelo stereotipno dožemanje ne le žensk, ki prodajajo spolne storitve, temveč tudi žensk nasploh, na primer zamisel, da so telesa žensk in mladoletnic na razpolago oziroma na prodaj za zadovoljevanje moškega povpraševanja po spolnosti. Zaradi tega lahko prostitucija in prisilna prostitucija celo vplivata na porast nasilja v družini, nikakor pa ga ne zmanjšujeta.

Iz navedenih razlogov se danes države zavzemajo za zmanjšanje povpraševanja kot del celovite strategije proti trgovini z ljudmi, zagotavljanje potrebnih sredstev in orodij za boj proti trgovini z ljudmi in spolnemu izkoriščanju ter omejitev prostitucije, ki pomeni kršitev temeljnih pravic žensk, zlasti mladoletnic, in povečuje neenakost med spoloma. V ospredju so programi za pomoč ponudnikom oziroma ponudnicam spolnih storitev, da opustijo svoj poklic in da se ponovno vključijo v družbo, če to želijo; ustrezno usposabljanje policijskih služb in splošneje osebja pravosodnega sistema o različnih vidikih spolnega izkoriščanja in za učinkovit boj proti mrežam za trgovino z ljudmi; dejavnosti, osredotočene na izboljšanje položaja oseb, ki se s prostitucijo ukvarjajo.

Prepričanje, da je prostitucija dejavnost oziroma poklic kot vsak drugi in da je v osnovi svobodna izbira posameznice oziroma posameznika, ne upošteva kompleksnosti njihove situacije. Prostitucija namreč praviloma ni svobodna izbira, ampak izbira v stiski, ekonomski, socialni, osebni, pogosto povezana z izkoriščanjem in nasiljem. Prostitutke se za to dejavnost odločajo predvsem zaradi razlogov, kot so dolgotrajna revščina, brezizhodni socialni položaj, pogosto se soočajo tudi z nasiljem v družini, zelo pogosto so bile v otroštvu žrtve spolnih zlorab. Zato ni pričakovati, da bi se problem rešil z regulacijo oziroma legalizacijo, temveč je rešitev v dobro delujočem sistemu organov nadzora in pregona ter predvsem v preventivi, v sistematičnem odpravljanju vzrokov, ki vplivajo na odločitev za prostitucijo (npr. revščina mladih in žensk, brezizhoden socialni položaj, spolne zlorabe v otroštvu, nasilje v družini, odvisnosti od alkohola in drog).

Pred sprejetjem morebitnih zakonodajnih rešitev na tem področju je po mnenju Vlade RS treba opraviti poglobljeno razpravo s strokovno in drugo zainteresirano javnostjo ter predstavniki spolnih delavcev in delavk.